

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Pohjois-Karjalan Yrittäjien huomiot hankintalain muutoksiin liittyen:

Pohjois-Karjalan Yrittäjät tukevat Suomen Yrittäjien esittämiä muutoksia hankintalakiin (SY lausunto 24.2.2025), jotka tekevät julkisista hankinnoista avoimempia ja reilumpia.

Annetut ehdotukset parantavat pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin ja säästävät julkisia varoja. Lähtökohta on, että tarvitsemme lisää kilpailua ja hankinnat tulisi jakaa osiin, jotta pk-yrityksillä on aidot osallistua tarjouksiin sekä tarjota osaamistaan julkiselle sektorille.

Erityisesti pidämme tärkeänä seuraavia muutoksia:

- Yhden tarjouksen kilpailutusten uusimisvelvoite.
- Sidosyksiköiden vähimmäisomistusvaatimus: Selkeä 10 prosentin omistusvaatimus estää keinotekoiset järjestelyt ja varmistaa reilun kilpailun. Tämä on erityisen tärkeää myös Pohjois-Karjalan alueella, jossa julkisomisteiset inhouse-yhtiöt toimivat samoilla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa.
- Markkinakartoituksen pakollisuus: tämä pitäisi olla pakollinen kaikissa kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Lisäksi Pohjois-Karjalan Yrittäjät esittää ehdotuksen uudeksi säännökseksi hankintalakiin:

”Hankinnoissa, joissa sovelletaan hankintalakia, noudatetaan hyvää hankintatapaa.”

Perustelu:

Julkisiin hankintoihin tulisi säätää sovellettavaksi hyvän kiinteistönvälitystavan kaltaista joustavaa sääntelyä, eli hyvää hankintatapaa, joka ohjaisi sekä hankintayksiköitä että hankintojen parissa työskenteleviä yksityisiä yrityksiä eettisiin, läpinäkyviin ja laadukkaisiin toimintatapoihin.

Hyvää hankintatapaa ei ole säännelty lain tasoisella normilla. Hankintasääntelyissä noudatettavat käytännöt vaihtelevat eri hankintayksiköissä, mikä heikentää ennustettavuutta, hankintojen johdonmukaisuutta ja tehokkuutta. Hyvä hankintatapa yhtenäistäessään edistää paitsi hankintayksiköiden tehokkuutta myös tarjoajien mahdollisuuksia osallistua kilpailuun tasavertaisesti ja ennakoitavasti sekä auttaa myös ratkaisemaan häiriötilanteita sopimusten täytäntöönpanon vaiheissa.

Hyvä hankintatapa tulisi kodifioida hankinta-alan ohjeistuksena ja suosituksina keskeisten markkinatoimijoiden, kuten Keskuskauppakamarin ja Hanselin sekä viranomaisten erityisesti ministeriöt ja KKV) yhteistyönä. Se tulisi nähdä täydentävänä julkisia hankintoja koskevaa sitovaa lainsäädäntöä ja parhaita käytäntöjä kirjaavana neutraalina ja tasapainoisena järjestelmänä. Tähän työhön myös Suomen yrittäjät ry voisi osallistua erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) näkökulmasta, jolla edistetään markkinoiden kilpailuolosuhteita. Hyvää hankintatapaa koskevat ohjeet tulisivat olla säännöllisesti julkaistuja, päivitettyjä ja helposti kaikkien markkinatoimijoiden saatavilla. Tämä tehtävä luontevasti voisi kuulua Keskuskauppakamarille. Sama kokoonpano voisi myös hankinta-asioiden erimielisyystilanteissa pyytää asianosaisen pyynnöstä tulkinta- ja ratkaisusuositusta, joka olisi annettava viipymättä suppean ratkaisuaineiston perusteella.

Hyvän hankintatavan määrittely eri tahojen yhteistyönä tukee hankintojen avoimuutta, ennakoitavuutta ja vastuullisuutta. Tämä edistäisi myös hankintojen kokonaisvaikuttavuutta, kun kilpailutukset ja hankintasopimukset suunnitellaan systemaattisesti ja johdonmukaisesti. Lisäksi hyvä hankintatapa edistää innovatiivisuutta, ympäristöystävällisiä ratkaisuja ja julkisten palveluiden laatua. Samalla hankintayksiköiden ja tarjoajien välinen luottamus vahvistuu.

Hankintojen valmistelussa ja sopimusten täytäntöönpanossa on tällä hetkellä merkittäviä eroja ainakin sen suhteen, miten hankintayksiköt käytännössä tehokkaasti valvovat hankintojen toteutumista ja varmistavat sopimusehtojen noudattamisen. Markkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että sopimushäiriötilanteissa toimitaan läpinäkyvästi, ja ennakoitavasti. Samoin julkisia hankintoja koskevissa erimielisyystilanteissa pitäisi osapuolten pystyä ennakoimaan, kuinka tosiasiallisesti tilanteet ratkaistaan tehokkaasti ja vahingot minimoiden.

Hankintojen tosiasiallisen valmistelun ja toteutuksen tulisi olla kodifioitua ja yhdenmukaista, jotta hankintojen laatu, tehokkuus ja markkinoiden toimivuus voidaan varmistaa. Ilman yhtenäisiä käytäntöjä syntyy tilanteita, joissa hankintasopimuksia ei valvota lainkaan tai ainakaan tehokkaasti, hankinnalle asetetut laatuvaatimukset jäävät toteutumatta ja tarjoajien oikeudet eivät toteudu johdonmukaisesti ja tasapuolisesti. Lainvalmistelu tulisi suorittaa huolellisesti siten, että valmistelu- ja täytäntöönpanovaiheeseen siltä osin kuin sääntelyssä ei lainkaan ole otettu tähän saakka näihin seikkoihin kantaa tulisi ainakin suurimmat epäkohdat todettua. Sama koskee myös sopimusten täytäntöönpanovaihetta. Lainvalmistelussa tulisi huolellisesti varmistua myös siitä, että hankintalan keskeiset toimijat ovat hyvää hankintatapaa koskevassa kodifiointityössä pysyvästi edustettuina.

Tämän vuoksi markkinoiden toiminnan tehokkuuden kannalta olisi tärkeää velvoittaa joustavasti hankinnan osapuolet toimimaan hyvän hankintatavan mukaisesti. Hankintatapaa koskeva hankintalalla toimijoiden oman aktiivisuuden seurauksena syntyvä täydentävä sääntely kehitty dynaamisesti aidon kilpailun mahdollistamiseksi ja läpinäkyvyyden ja ennakoitavuuden parantamiseksi.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-
- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-
- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?
-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?
-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä

keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Blomberg Merja
Pohjois-Karjalan Yrittäjät ry